

благородним огнем національного запалу! Не чужого ми бажаєм, а свого то права! Не другим на шкоду, тільки собі самим на користь довершили ми історичного діла з'єднання українських земель" [5].

1. Нове життя . – Ч.3. – 3 січня 1919 р.
2. Там само. – Ч.4. – 4 січня 1919 р.
3. Там само. – Ч.5. – 5 січня 1919 р.
4. Там само. – Ч.9. – 12 січня; Ч.11. – 17 січня; Ч.21. – 29 січня 1919 р.
5. Там само. – Ч.6. – 7 січня 1919 р.

V.P. Pedych.

THE UKRAINIAN NATIONAL RADA'S RESOLUTION ON THE UNIFICATION OF THE WESTERN-UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC (STANISLAV, JANUARY 1919) ILLUMINATED BY THE CHRONICLE "NOVE ZHITTYA" (NEW LIFE).

The article surveys an account of the Ukrainian National Rada's resolution regarding the unification of the Western-Ukrainian People's Republic with the Ukrainian People's Republic in Stanislav (January 1919) that was published in the magazine "Nove Zhittya" (New Life).

Б.Д. Кіндратюк

УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ СОБОРНОСТІ В ПІСНЯХ ГАЛИЦЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Нам, українцям, особливо притаманна почуттєвість, сердечність, яку вчені іноді позначають як кордоцентричність. Вона неповторно виявляється в піснях своєрідному сплаві слів і мелодії. Тут, через прямі та метафоричні смисли словесного тексту, що багатократно підсилюються сокровеними інтонаціями і звуковими модуляціями мелодії, наш народ споконвіків виражав свої думки про Україну, прагнення до соборності.

Українська пісня в усі часи не лише вбирала та відтворювала реальне життя людей: історичні події, побут, роздуми тощо, а й допомагала нашим співвітчизникам мріяти про волю, про велику і міцну соборну державу, зміцнювала їхній дух у важкі хвилини. Особливий вплив популярних музично-поетичних творів пояснюється тим, що вони "живуть протягом цілих століть не ради свого буквального смислу, а ради того значення, котре в них може бути вкладене" (О. Потебня). Прикладом таких художніх феноменів є пісні "*Ще не вмерла Україна*", "*Ой у лузі червона калина*", "*Гей, там на горі Січ іде*" та багато інших.

Музикологи пов'язують появу нових творів зазвичай зі зміною громадського устрою, суспільних відносин, важливими історичними подіями тощо. Здійснюючи вплив на життя народу, привертаючи до себе загальну увагу людей, вони закликають різні верстви до художньої творчості. Наприклад, це спонукало дружинників у ті давні часи до створення нових колядок, у яких вбачають відгомін походів, боротьби з кочовиками, облоги городів чи лицарських двобоїв. Так, у Галицько-Волинському літописі знаходимо вплетені туди його редакторами окремі "слави" – величальні піснеспіви. Саме вони, як зазначають дослідники, мають багато спільного з обрядово-величальними колядками. На підтвердження цього є слава князеві Роману – "самодержжо всієї Русі" – чи прославляння перемоги володаря Галицько-Волинської держави Данила та його брата Василька, коли вони "багато християн із полону ... вибавили, і пісню слави вони співали їм" [1, 6, 79]. Немало відомих історичних пісень і дум залишив період Козаччини.

Особливо багато пісень створено під впливом умов, що передували Великій східно-європейській революції початку ХХ ст., проголошенню Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), Актіві злуки ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р. Прагнення до соборності, боротьба за це та саме проголошення об'єднання спричинили компонування багатьох музично-поетичних творів, які під назвою "пісні українських січових стрільців" стали безцінним внеском у скарбницю національної музичної спадщини. Їхніми авторами були самі учасники визвольних змагань, як-от: Василь Безкоровайний, Михайло І айворонський, Роман Купчинський, Левко Лепкий та багато інших.

Оскільки стрілецькі пісні створені в період особливого національно-визвольного піднесення, то в них закодовано специфічну енергію українців. При цьому доречно розглядати особистості авторів слів і мелодій музично-поетичних творів як певну модель незвичайного душевного стану в той чи інший час творчого процесу, що різними своїми гранями відобразилася в його результаті. Тому в піснях галицьких січових стрільців художньо-образна енергія найталановитіших представників нашого народу виявилася в стрімкому й могутньому вирі думок, багатстві музично-поетичних ідей, нестримній пристрасності їхнього вираження та застосування, невгамовному темпераменті тощо. Зокрема, це простежується в тих музично-поетичних творах, де йдеться про утвердження української ідеї соборності.

З метою підтвердження зазначеного, звернемося до короткого аналізу лише тих художніх творів, які зібрані та впорядковані викладачем Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника Петром Чоловським (обробку для баяна або акордеона вміщених тут 80 популярних музично-поетичних творів, що побутували серед вояків формувань УСС у часи національно-визвольної боротьби українського народу (1915-1920 рр.), здійснено спільно з викладачем Чернівецького державного університету ім. Юрія Федьковича Любомиром Богославцем) [2].

Так, споконвічна єдність українських земель оспівується в народній пісні “Гей, зі Львова до Мукачєва”: “Гей, зі Львова до Мукачєва, // З Мукачєва до Київа // Приспів: Кожний буде пам’ятати, // Що не мож українських стрільців зачіпати”. Після такого ж приспіву в останньому – п’ятому – куплеті продовжується: “Клич, що знає наша лава, // Українська все держава”...

У пісні “*Зажурились галичанки*”, слова і мелодію якої написав Роман Купчинський, оповідається про те, як “Зажурились галичанки та на тую зміну, // Ой виходять наші стрільці десь на Україну”. Усе ж, як співається далі, галичанки мають надію, що їхні кохані повернуться переможцями з далекого походу.

Автора пісні “*Гей на горі, на Маківці*” поки що не знаємо. Вона теж подається у згаданому збірнику як народна. У ній після кожного куплету рефреном звучать слова приспіву: “Хлопці, підемо, боротися будемо за Україну, за рівні права, державу”. Після першої строфи-зачину, у якому згадується бій січових стрільців на горі Маківці, та щойно цитованого приспіву у другому куплеті співається: “Наша сотня вже готова, // Від’їжджає до Киїова”; у четвертому – втілена надія на успішне здобуття столиці: “Є в Киїові злата брама, / / На ній висить синьо-жовта фана”. Після цього співається, що коли “Є у Львові усуси, // Україна мусить бути”. І нарешті, останній – шостий – куплет твору стверджує: “Україна – наша мати, // Як здобудем, будем мати”.

У пісні “*Из-за гори високої*” Зеновія Лиська, що “повстала, як припускають, правдоподібно в III Корпусі в 1919 р.”, розповідається про перехід Української Галицької Армії за ріку Збруч і здобуття спільно з Дійовою Армією Петлюри Києва, про Україну, села якої горять, а тому вона сумна. Створенню проникливої, тужливої розповіді сприяє повільний темп, у якому написана мелодія, її мінорний лад. Але з розвитком подій усе більшої маршовості набирає темп, мужніє голос: “Йде піхота, йде кіннота, // Котяться гармати, // Гей! Гей! А все галичани, // Кінця не видати. // Поспішають галичани, // Піт їм очі вийв. // Гей! Гей! Генерали кажуть: “На Київ! На Київ!” ... А в Київі Галичанів // Цвітом обкидали. // Гей! Гей! “Слава Україні”, – // Гуртом заспівали”.

Трагічні події осені 1919 р в “чотирикутнику смерті” відобразив у своєму творі “*Засумуй, трембіто*” Роман Купчинський: “Засумуй, трембіто, // Іа по всьому світу, // Що пропало галичанам // Сорок тисяч цвіту”. У кожному куплеті пісні показано не лише смуток України за полеглими в бою січовими стрільцями, але й масштабність всенародної туги: “Засумуй, трембіто, // Та на всі Карпати ... // Та на все Поділля... // Що галицька сила // Та від Збруча по Славету // Трупом застелила”.

Про величність і єдність українських земель співається також у творі “*Від синього Дону*” (слова і музика М. Гайворонського): “Від синього Дону до сивих Карпат // Одна нероздільна родина, // Без панства, без рабства, насильства і зрад, // Вільна, незалежна Україна”. Характерно, що автор – талановитий композитор-

пісняр – родом із Галичини, там же здобув вищу музичну освіту, але, як переконаємося далі, впевнено бачить себе у великій державі. Її запорукою є наша соборність: “Ми діти України, широких степів, // Ми завжди готові до бою. // За правду, за волю, за славу батьків // Наш прапор леліє горою”. // Сини України! Ставаймо вільні // Під прапор ідеї одної – // Зберем з поля рідного квіти рясні // В вінок України вільної”. Зауважимо, що перший куплет шойно згаданої пісні перегукується з другою строфою народної – “*Єднаймося, брати-галичани*”: “Від Чорного моря до синіх Карпат // Одна нероздільна родина. // Без панства, без рабства, насильства і зрад – // Одна самостійна Україна”. У наступному ж куплеті пісні “Від синього Дону” ще більше підсилюється ідея єдності українських земель: “Почують це гори і доли, // І блескот гарматний, і спів. // А жовто-блакитні прапори // Замають наш Київ і Львів”. Завершується композиція спогадом про славу козацтва і Січі.

Оспівуванню величі легендарної Січі та непохитної єдності різних поколінь українців, а разом звеличенню їхніх проводирів присвячений музично-поетичний твір “*Б’ють литаври гучні*” (слова Василя Пачовського, мелодія Ярослава Ярославенка): “Б’ють литаври гучні, ясні сурми гримлять! // Іде Січ, грають полки, як море // ... Довбуш трубить з верхів: зруйнував цар нам Січ, // Ми втекли в сині гори з трубою ... // Двісті літ спали ми, – стрепенулася ніч, // Ми зірвались і трубим: до бою! ... // На нас дивляться всі: наш Хмельницький Богдан, Дорошенко, Мазепа, Виговський, // Всі гетьмани за нас, всі криваві від ран, // Гей, ляхи, і ти, царю московський!” Після кожної строфи виконується такий приспів: “Січ іде, Січ іде, Січ іде, стяг несе, // Україна встає, Україна гуде. // Україна клекоче, як море!”

Як бачимо, пафосом значної частини пісень, створених у часи визвольних змагань, було утвердження української ідеї соборності. Цьому сприяло також те, що принциповою прикметою музичного життя перших десятиліть ХХ ст. було “глибоке усвідомлення спільності українських історико-культурних коренів, успадковане від попереднього покоління передової української інтелігенції. Воно виявлялося, зокрема, у контактуванні з діями музичної культури Наддніпрянської України, незважаючи на наявність значних перешкод” [3, 565]. Ця взаємодія активізувалася відразу після петроградських подій 1917 р. Наприклад, повертаючись з російського полону, Станіслав Людкевич зустрічався в Києві з Миколою Леонтовичем і Кирилом Стеценком. Після злуки ЗУНР і УНР з ініціативи останнього троє молодих галицьких музикантів – Нестор Нижанківський, Михайло Гайворонський, Роман Придаткевич – були залучені з УГА до праці у відділі організації хорів і капел при Міністерстві преси і пропаганди УНР. Додамо, що М.Гайворонський у 1914-1919 рр. був організатором військових оркестрів УСС [4, 214]. З цього видно ту увагу, яка приділялася музиці навіть у скрутні часи для України.

І нарешті, останнє. У світлі новітніх поглядів на мову не лише як на засіб спілкування, а насамперед як на спосіб світобачення, особливої значущості

набуває розробка етнолінгводидактичних засад національного виховання (див., наприклад, праці Віталія Кононенка) [5]. У світлі цього методологічного підходу стрілецькі пісні можуть розглядатися в педагогічному процесі у зовсім нових, навіть несподіваних вимірах. Так, цілеспрямоване створення ситуацій сприйняття семантики пісні як тонкої взаємодії, взаємоосвічення, взаємокоректування поезії та музики спонукає пізнати ментальність народу, спосіб його світосприймання. Тому, на наш погляд, потребує вдосконалення сама методика проведення в університеті наукових конференцій, зокрема таких, як "Соборність України: історія і сучасність" (20.01.99.). Оскільки, як відомо, люди, а особливо українці, пізнають світ не лише за допомогою раціонального мислення, а й почуттєво, у єдності цих двох процесів, то поміж дещо скороченими виступами доповідачів доречним бачиться в майбутньому виконання якоїсь із згаданих тут пісень чи музичних творів такого типу. Це сприяло б, на нашу думку, не лише збільшенню інтересу до сприйняття студентами-істориками (після своєрідної перерви, спричиненої прослуховуванням вокально-поетичних творів) ідей наступної доповіді, а й активізації процесом підготовки до наукового зібрання з нагоди вікопомної події в історії України ширшого загалу молоді, яка навчається. Йдеться про студентів музичного факультету, які підготовкою до виступу-виконання пісень стимулюватимуть свою художньо-пізнавальну активність. Усе це, зрештою, сприятиме не лише зверненню до дискусійних питань, а й кращому сприйманню загальноновизнаних ідей та творенню міцнішої, притаманної українцям, своєрідної картини світу.

1. Галицько-Волинський літопис. – Львів, 1994. – 255 с.
2. Пісні українських січових стрільців /Ред.-упорядник П. Чоловський/. – Івано-Франківськ, 1994. – 126 с.
3. Історія української музики: У 6 т. – Т. 4. – К., 1992. – 616 с.
4. Михальчишин Я.В. З музикою крізь життя /Упорядник Л.І. Мелех-Яросевич/. – Львів, 1992. – 232 с.
5. Кононенко В.І. Етнолінгводидактика. Навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів і університетів. – Київ – Івано-Франківськ, 1998. – 156 с.

B.D. Kindratyuk.

THE IDEA OF UKRAINE'S UNITY REFLECTED IN SICH RIFLEMEN'S SONGS.

The article deals with the idea of Ukraine's unity reflected in the songs by Halychian Sich riflemen...